

RAQAMLI IQTISODIYOTNING O‘SIB BORAYOTGAN ROLI VA UNING GLOBAL IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA’SIRI

Egamnazarova Gulnoza

Termiz davlat universiteti o‘qituvchisi

Xo‘shboqov Soxib

Termiz davlat universiteti, Buxgalteriya hisobi va audit yo‘nalishi 2-kurs 2-23-guruh talabasi

Annotatsiya

Raqamli iqtisodiyot so‘nggi yillarda global iqtisodiy rivojlanishda muhim o‘rin tutmoqda. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning mohiyati, uning asosiy omillari va iqtisodiyotni raqamlashtirish jarayonining iqtisodiy samaradorlikka ta’siri tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalarning xususiy sektor va davlat boshqaruvidagi o‘rni, shuningdek, O‘zbekiston misolida raqamli iqtisodiyotning istiqbollari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar. Raqamli iqtisodiyot, innovatsiya, iqtisodiy samaradorlik, texnologiyalar, O‘zbekiston, global rivojlanish.

Abstract

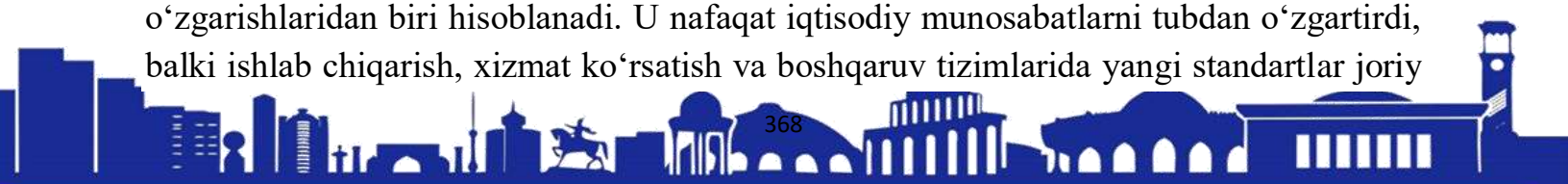
The digital economy has played an important role in global economic development in recent years. This article analyzes the essence of the digital economy, its main factors, and the impact of the process of digitalization of the economy on economic efficiency. The role of digital technologies in the private sector and public administration, as well as the prospects for the digital economy in the case of Uzbekistan, are considered.

Keywords. Digital economy, innovation, economic efficiency, technologies, Uzbekistan, global development.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot – iqtisodiy faoliyatning raqamli texnologiyalarga asoslangan yangi shakli bo‘lib, u global miqyosda iqtisodiy munosabatlarning o‘zgarishiga sabab bo‘lmoqda. Raqamli iqtisodiyot jahon bozorlarida raqobatni kuchaytirib, iqtisodiy jarayonlarni tezlashtiradi. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning umumiy ko‘rinishi, uning rivojlanish omillari va O‘zbekistondagi dolzarb jihatlari tahlil qilinadi.

Raqamli iqtisodiyot insoniyatning sanoat inqilobidan keyingi eng yirik iqtisodiy o‘zgarishlaridan biri hisoblanadi. U nafaqat iqtisodiy munosabatlarni tubdan o‘zgartirdi, balki ishlab chiqarish, xizmat ko‘rsatish va boshqaruv tizimlarida yangi standartlar joriy

etdi. Jahon Banki ma'lumotlariga ko'ra, raqamli iqtisodiyotning ulushi 2022 yilda dunyo yalpi ichki mahsulotining 15 foizini tashkil etdi va bu ko'rsatkich yildan-yilga oshib bormoqda. Ushbu jarayon O'zbekistonda ham keng ko'lamlislohotlarni talab qilmoqda. Maqolaning maqsadi raqamli iqtisodiyotning rivojlanish tamoyillarini tahlil qilish va uning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini o'rganishdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Raqamli iqtisodiyot bo'yicha xorijiy va mahalliy tadqiqotchilar tomonidan keng ko'lamlislohim ishlar olib borilgan. Misol uchun:

Brynjolfsson va McAfee (2014) o'z asarlarida raqamli texnologiyalarning iqtisodiyotga ta'sirini baholagan.

Kotler (2021) raqamli marketingning iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini yoritgan.

Mahalliy olimlar orasida Xayitov A. va Karimov Sh. raqamli iqtisodiyotning O'zbekistondagi ahamiyati haqida tadqiqotlar olib borgan.

Brynjolfsson va McAfee (2014): "The Second Machine Age" kitobida iqtisodiyotning raqamlashtirilishi qanday qilib inson mehnati va sun'iy intellektning integratsiyasini amalga oshirayotganiga e'tibor qaratilgan. Mualliflar texnologik o'sishning iqtisodiy adolatlilikka ta'sirini ham yoritib bergan.

Kotler (2021): Raqamli iqtisodiyotning marketing va xizmat ko'rsatish sohalariga ta'sirini tahlil qilib, iste'molchilarning raqamli muhitda qanday faoliyat yuritayotganini yoritadi.

Xayitov A. va Karimov Sh. (2022): O'zbekiston sharoitida raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi va uning milliy iqtisodiyotdagi o'rniga oid tadqiqotlar olib borgan. Ular "Raqamli O'zbekiston-2030" dasturining samaradorligini chuqur o'rganishgan.

Jahon Banki (2023): Jahon iqtisodiy rivojlanishida raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ijobiy va salbiy jihatlari batafsil ko'rsatilgan.

Maqolada tahliliy va statistik usullar qo'llanildi. Jahon Banki, Xalqaro Valyuta Jamg'armasi va O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika qo'mitasining raqamli iqtisodiyotga oid ma'lumotlari asos qilib olindi. Shuningdek, iqtisodiy tahlil qilish uchun "SWOT" va iqtisodiy modeling texnikalaridan foydalanildi.

Tadqiqotda qo'llanilgan usullar quyidagilar:

Statistik tahlil: Jahon Banki va boshqa xalqaro tashkilotlarning iqtisodiy ma'lumotlari asosida raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri hisoblangan.

SWOT tahlil: O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyot sohasidagi kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlari va xavflari tahlil qilindi.

Modeling: Texnologik o‘shining O‘zbekiston iqtisodiyotiga keltiradigan iqtisodiy samarasini hisoblash uchun iqtisodiy modelingdan foydalanildi.

Ekspert so‘rovi: O‘zbekistondagi IT sohasi mutaxassislarining fikr-mulohazalari o‘rganildi.

NATIJALAR

Jahon tendensiyalari: Raqamli iqtisodiyotning global yalpi ichki mahsulotga (YaIM) hissasi ortib bormoqda, 2023 yilda uning hissasi 15% ni tashkil etdi.

O‘zbekistondagi holat: "Raqamli O‘zbekiston–2030" strategiyasi doirasida davlat boshqaruvi va biznesning raqamlashtirilishi amalga oshmoqda. Natijada 2023 yilda raqamli texnologiyalar sohasida ish o‘rinlari 20% ga o‘sd.

Sektorlararo integratsiya: Bank sektori va ta’lim sohasida raqamli texnologiyalarni joriy qilish muvaffaqiyatli amalga oshmoqda.

Jahon iqtisodiyotidagi dinamikalar:

Raqamli iqtisodiyotning global miqyosda ulushi har yili o‘shib bormoqda. Masalan, AQSh va Xitoy dunyo raqamli iqtisodiyotining 50 foizidan ko‘prog‘iga ega. Ularning muvaffaqiyati davlat siyosati va innovatsion loyihalarni moliyalashtirish bilan bog‘liq.

O‘zbekistondagi holat:

"Raqamli O‘zbekiston–2030" dasturi doirasida 100 mingdan ortiq xodimni qayta tayyorlash amalga oshirildi.

Elektron hukumat tizimi orqali 70 foizdan ortiq davlat xizmatlari raqamlashtirildi.

2023-yil natijalariga ko‘ra, IT sektori eksporti 25 foizga oshdi.

Muammolar:

Qishloq joylarda internet infratuzilmasining yetarli emasligi.

IT mutaxassislarning yetishmovchiligi va ularni tayyorlashda resurslarning cheklanganligi.

XULOSA

Raqamli iqtisodiyot iqtisodiy samaradorlikni oshirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va davlat boshqaruvining sifatini yaxshilash uchun keng imkoniyatlar yaratadi. O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari katta bo‘lib, bu yo‘nalishda zamonaviy texnologiyalarni kengroq joriy qilish zarur. Shu bilan birga, kadrlar salohiyatini oshirish va infratuzilmani rivojlantirish ustuvor vazifalardan hisoblanadi.

Raqamli iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiyotni innovatsion yechimlar bilan ta‘minlovchi muhim mexanizm bo‘lib, uning rivojlanishi davlat siyosati va iqtisodiy rejalar bilan bevosita bog‘liqdir. O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishdagi sa‘y-harakatlari istiqbolli bo‘lib, bu jarayonda kadrlar salohiyatini oshirish va infratuzilmani mustahkamlash muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, xalqaro hamkorlik va tajriba almashish orqali iqtisodiyotni raqamlashtirish jarayoni tezlashtirilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*.
2. Kotler, P. (2021). *Marketing 5.0: Technology for Humanity*.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O‘zbekiston–2030" strategiyasi.
4. Jahon Banki hisobotlari, 2023 yil.
5. O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika qo‘mitasi ma‘lumotlari.

